

ТЕОРИИ ЗА СИРОМАШТИЈАТА**Кратка содржина**

Многу екстремното, но сепак прифатливо, за приврзаниците на „теоријата која го оспорува постоењето на сиромаштијата“, е мислењето дека сиромаштијата ќе исчезне во развиените капиталистички земји. Едно од фундаменталните начела врз чија основа се заснова помошта на сиромашните, според приврзаниците на „Диркемовата теорија за солидарност“, е солидарноста. Кога се зборува за „државата на благосостојба“, приврзаниците на теоријата, вообичаено, мислат на „држава“ од современ развиен капитализам која води активна економска и социјална политика. Политичката од функционалистичката теорија за стигматизацијата, се јавува сфаќањето за „новата“ работничка класа, која, според приврзаниците на оваа теорија, е производ на современата индустрија. Инспирирани од развојот на граѓанското општество и од неговата стабилизација, се разви една нова теорија за „социјална (не)еднаквост“. Сè појрисливо е мислењето, кај приврзаниците на теоријата за „степенати карактеристики – култура на сиромаштија“, дека начинот на живеење на сиромашните е сличен во различни општества, а во многу нешта е различен од начинот на кој живеат обичните жители кои не се сиромашни.

Клучни зборови: СИРОМАШТИЈА, БОГАТСТВО, СОЛИДАРНОСТ, БЛАГОСОСТОЈБА, НОВА РАБОТНИЧКА КЛАСА, НЕЕДНАКВОСТ, КУЛТУРА НА СИРОМАШТИЈА

Вовед

Во литературата може да сретнеме многу теории кои, на определен начин, се однесуваат на сиромаштијата. Интересот за проучување на овој општествен проблем бил различен, и тоа гледано од аспект на временската димензија, како и од аспект на интересот на различните науки и научни дисциплини за овој проблем.

Нашето интересирање во овој труд е насочено кон: теоријата која го оспорува постоењето на сиромаштијата; Диркемовата

теорија за солидарност; теоријата за државата на благосостојба; теоријата за новата работничка класа; теоријата за социјална (не)еднаквост и теоријата за стекнати карактеристики.

Притоа, би сакале да истакнеме дека, доколку определени автори се споменат како претставници на две или на повеќе различни теории, таквиот став говори за нивниот нејасно изграден став за целината на оваа повеќедимензионална појава. Поголемиот број автори не го проучувале проблемот исклучително *сиромаштијата*, затоа може да го разбереме нивното различно гледање на причините и на последиците за појавата на сиромаштијата. Таков е случајот, на пример, со А. Смит и со Спенсер кои се претставници на теоријата на либерализмот, но, според определени ставови за обезбедување социјална и материјална сигурност на сиромашните слоеви, се приближуваат до теоријата на хармонизмот.

Интересот за истражување на сиромаштијата бил намален по Втората светска војна. Се сметало дека економскиот напредок го елиминирал тој проблем (сиромаштијата).

Интересот на социолозите и на другите научници за изучување на сиромаштијата повторно заживува во постиндустриските општества. За новата генерација, старото сфаќање на сиромаштијата го изгубило своето значење.

Во зависност од потребите и од можноста за решавање на проблемот со сиромаштијата, теоретичарите се групирале во четири групи: оние коишто сметаат дека проблемите со сиромаштијата во високоразвиените капиталистички општества се лесно решливи социјални проблеми; оние коишто сметаат дека овие проблеми ќе се решат сами по себе, автоматски; оние коишто сметаат дека проблемите со сиромаштијата не треба да се решаваат бидејќи се во функција на одржувањето на системот; и оние што сметаат дека сиромаштијата, практично е нерешлив социјален проблем.¹

М. Радовановиќ зборува за теории каде што се смета дека сиромаштијата ќе исчезне по пат на ограничување и на контрола на раѓањето, со принудна работа и со разни облици на казнување, за теории кои препорачуваат ресоцијализација на општествено

¹ Radovanović Miroslav, *Sociologija bede i pauperizacije*, Dečje novine, Gornji Milanovac 1983, 272.

непрспособени сиромашни личности; за теории кои се залагаат за измена и за приспособување на помалите општествени средини на сиромашните и за теории кои предлагаат поголеми општествени реформи, кои еднаш засекогаш, ќе ја искоренат сиромаштијата.²

Сите општествени теории за сиромаштијата, главно, можат да се поделат на две групи: индивидуалистички теории кои причината за сиромаштија ја бараат во поединецот; и структурални теории кои сметаат дека причините треба да се бараат во одредени општествени процеси во структурните општествени нееднакости. Елизабет Том (Elisabeth Thom) прави класификација, во зависност од тоа дали се поддржува претпоставката за инхерентни или за стекнати квалитети на поединецот, односно на општествените структури, одговорни за сиромаштијата.

Од крајот на XVIII до почетокот на XX век биле доминантни традиционалистичките теории за сиромаштија: теоријата на либерализмот, теоријата на спонтанизмот, теоријата на социјален дарвинизам и Диркемовата теорија за солидарност.

Современата граѓанска наука ја става сиромаштијата на маргините, иако овој проблем допира до суштината на човековите и на општествените односи.

Причините за таквата незаинтересираност, според некои мислителци, се во сè почестата анализа на оние општествени слоеви кои немаат никаква економска и политичка моќ. Сиромашните, како што вели Харингтон, се политички невидливи. Како општествена група, сиромашните се атомизирани, неорганизирани, надвор од некоја организирана група и политичка партија, па така не би можеле да бидат забележани и анализирани.

За приврзаниците на граѓанската наука, како што забележува М. Радовановиќ, објективно и субјективно е тешко, а често и нефункционално, толку да се спушти на општественото дно,³ токму затоа, можеме да го разбереме и нивниот отпор кон проучувањето на овој проблем. Сиромашните кои не работат во стопанството се надвор од продукциските капиталистички односи, па е логично за нив да не се интересира граѓанската наука, смета Радовановиќ.

---

² *Ibid.*, 273.

³ *Ibid.*, 222.

Иако недоволно кохерентна, современата граѓанска мисла ги бара причините за сиромаштијата надвор од економските фактори минимизирајќи ги нејзините последици и распространетоста. Постојат дури и теории кои сосема го оспоруваат постоењето на сиромаштијата во развиените општества.

Во текстот што следува особено ќе се осврнеме на традиционалните теории на либерализмот, на спонтанизмот, на дарвинизмот, на Диркемовата теорија за солидарност, како и на современите граѓански теории за хармонизмот, за општествената благосостојба, за социјалната стратификација, за новата работничка класа, за оспорувањето на постоењето на сиромаштија, за социјалната (не)еднаквост и за културата на сиромаштија.⁴

1. Теорија која го оспорува постоењето на сиромаштијата

Многу екстремно, но сепак присутно кај одделен број мислителите е сфаќањето дека сиромаштијата ќе исчезне во развиените капиталистички земји. Ваквото толкување се базира врз одделни неточни воопштувања. Постојењето на сиромаштијата се оспорува со аргументите за целосна вработеност, прераспределба на доходот од богатите кај сиромашните, со постојани тенденции за нови реформи на општествениот систем. Уште во 1952 год., американскиот теоретичар Фредерик Луис Ален пишува: Милиони семејства во нашите индустриски градови, во селата, во фармите излегле од сиромаштијата и се во состојба да уживаат во она што, традиционално, се смета за нужно за средната класа.⁵ По Втората светска војна, систематското истражување на сиромаштијата било запоставено, токму од претходно наведеното убедување дека економскиот напредок го елиминирал тој проблем во развиените општества. Не само што преовладувало тоа уверување во јавното мислење туку и познати научници придонесувале за неговото зацврстување. Познатиот американски економист Кенет Албрехт (Kenneth Albraht), во своето познато дело Богато

⁴ Свесни сме дека е потребна продлабочена анализа на теориите за сиромаштвото, но за потребите на овој труд ќе говориме само во најопшти црти за истакнатите теории.

⁵ Allen Lewis Frederick, *The Big Change*, Harper and Brothers, New York 1952, IX (цитирано од: Lakičević Z. Mira, *Socijalna ugroženost...*, 51).

општество (*The Affluent Society*), од 1958 година, тврди дека сиромаштијата е надмината појава во американското општество.

Шепард Клоунг, глорификувајќи го прогресот во американското општество, постигнат во последните дваесет години, го зема истиот став. Мајкл Харингтон, со неговото познато дело *Друѓа Америка* ги побива нивните ставови.

Други приврзаници на оваа теорија за непостоењето на сиромаштијата се: Сајмон Кузнец, Д. Сирс, Ф. Пејш, Х. Лидал, Е. Пауел, Б. Цувенил и др.

Како и кај претходните теории, и тука може да се уочи едноставноста, идеолошката заслепеност, конзервативноста и малата научна вредност. Сиромаштијата, не само што не може да се оспорува, таа сè повеќе се шири во развиените капиталистички општества, се зголемува бројот на невработените, реалната наемнина опаѓа, поради светската економска криза, поради инфлацијата и поради порастот на трошоците за живот. За наводната прераспределба на доходот од богатите кон сиромашните, не може да се зборува бидејќи таквиот потег е инкопатибилен на капиталистичките производствени односи и на заснованата експлоатација врз него. Појавата на сиромаштијата е неразделно поврзана со карактеристиките на капитализмот. Како таква, таа ќе егзистира сè додека постојат класните односи, приватната сопственост, наемниот труд и експлоатацијата.

2. Диркемова теорија за солидарност

Важно е да се анализираат најзначајните Диркемови ставови за солидарноста бидејќи солидарноста е едно од фундаменталните начела врз кое се заснова помошта за сиромашните.

Емил Диркем, со својата концепција за поделбата на општествениот труд и за типовите на солидарност, како облици на колективна свест, даде основа за една од најраспространетите и највлијателните теории во социологијата (функционалистичката теорија на социјалната стратификација).

Солидарноста на поединецот со општествената група, Диркем ја објаснува со моралот во општеството. Значи, во општеството, човекот кој има своја индивидуална свест се соочува со општествената свест која е над индивидуалната свест. Општествената свест не му припаѓа на одделен биолошки организам,

таа е иклучително од духовна и од психичка природа. Колективната свест се изразува во рамките на збир од општествени норми и однесувања кои вршат притисок врз индивидуалната свест. Тие норми се задолжителни, со нивното непочитување, општествено е санкционирано. Прифаќањето на овие норми поединецот не ги сфаќа како притисок, туку како корист. Со самиот факт дека индивидуата мора да ги почитува моралните норми во општеството, сосема е очигледно дека општеството е над индивидуата и надвор од неа.

Диркем смета дека помошта на сиромашните треба првенствено да биде во опсегот на семејството, а потоа помошта треба да ја обезбедуваат здруженија со разни занимања. Тој не се согласува со можноста државата да ја преземе контролата на заштитата на сиромашните од две причини: државата премногу е оддалечена од поединецот за да може да преземе заштитна функција и, второ, таквата активност е многу комплексна за да може да се спроведува само со еден државен орган.

Диркем има негативен однос кон егалитаризмот. Тој потсетува дека, со векови луѓето, биле задоволни со многу помала општествена правда. Оттука произлегува и неговата препорака дека, доколку сакаме да владее ред во општеството, треба да се задоволат потребите на луѓето со она што го има. За да бидат задоволни, луѓето не смеат да мислат дека треба да имаат повеќе, туку треба да бидат уверени дека немаат право да бараат повеќе.⁶ Присилувајќи се на постојана дисциплина, вели Диркем, сиромаштијата нè подготвува за мирно прифаќање на колективната дисциплина, додека богатството може да побуди дух на бунт кој е извор на неморалноста.⁷

Диркем, во сиромаштијата, гледа:

- заштита од аномија и од општествена дезорганизација,
- воздржаност од општото задоволство,
- механизам кој нè присилува на постојана самодисциплина, и
- можност за подготовка за прифаќање на колективната дисциплина.

⁶ Lakičević Z. Mira, *Socijalna ugroženost...*, 43.

⁷ Vrcan Srđan, *Društvene nejednakvosti i moderno društvo*, Školska knjiga, Zagreb 1974, 135.

Од друга страна, Диркем гледа на богатството како на несакана состојба која побудува отпор кој е извор на неморалност.

Диркемовото сфаќање на солидаризмот е едноставно и, во многу нешта, поставено неточно. Неговите ставови се засноваат врз статичкото определено општество. Неприфатливо е и неговото сфаќање за причините на солидарноста кои ги бара во идеите, во моралновредносниот систем, надвор од објективната стварност. Диркем го фетишизира институтот на општеството кој станува апстракција издигната и многу оддалечена од човекот, како општеството да не се состои од поединци и од нивните меѓусебни интеракции.

3. Теорија за државата на благосостојба

Теоријата за држава на благосостојба денес е многу присутна во науката. Кога се зборува за држава на благосостојба, обично се мисли на држава од современ развиен капитализам која води активна економска и социјална политика.

Економската и социјалната политика во државата на благосостојба подразбира мерки на прераспределба на доходот со цел да се постигне поголема еднаквост, обезбедување социјална сигурност на сите припадници на државата, овозможување бесплатни (здравствени, образовни и културни) услуги, целосна вработеност, контрола на основните цени и на доходот. Ваквите големи компетенции на државата не им беа познати на претходните традиционални теоретичари. Теоријата за постоењето на држава на благосостојба направи големи промени во сфаќањата за функциите на државата во капиталистичкото општество.

Еден од позначајните претставници на оваа теорија е англискиот социјален политичар Ричард Титмус. Тој ја истакнува новата улога на социјалната политика во индустриски развиените капиталистички држави. Таа нова улога се постигнува со интеграција во општеството, обезбедувајќи универзални и селективни услуги, врз основа на потребите, а не на пазарот.⁸

---

⁸ Lakidević Z. Mira, *Socijalna ugroženost...*, 47.

Гунар Мирдал, шведски социјалдемократ и економист, истакнува дека суштината на социјалната политика е во прераспределбата на доходот. Државата, според него, треба да има еден дел од доходот кој правилно ќе го распредели за благосостојба на сите и за општествен прогрес.

Тој правилно забележува дека подобрувањето на условите за живеење на сиромашните позитивно влијае врз економскиот развој на државата. Со мерките на социјална политика се мобилизира и подобро се оспособува главно пасивното население дотогаш. Со помош на државната помош, сиромашните ќе заживеат, ќе се мобилизираат, ќе ја надминат својата пасивност, апатичноста, резигнираноста, ќе ги зголемат своите побарувања а, со тоа, вели Мирдал, ќе дојде до општествен прогрес.

Со барањата за поголема економска еднаквост и за социјална правда, која ја пропагира оваа теорија, доаѓа до објективни граници на условеност кои ги наметнуваат карактеристиките на капиталистичкиот систем. Вистинската интеграција на економските и на социјалните односи во развиените капиталистички држави не е можна сè додека постојат основните пречки, содржани во институциите на профитот, што доведува до концентрација и до централизација на капиталот од страна на моќните мултинационални компании. Оттаму, социјалната политика, која се протежира во оваа теорија, има резидуален, а не универзален карактер, и повеќе е корективна, а најмалку е креатор на нови односи.

Теоријата на државата на благосостојба, иако, во суштина, е кон-зервативна, утилитаристичка и индивидуалистичка, влијаела врз хуманизацијата на стопанството и врз државата во која е промовирана.

4. Теорија за новата работничка класа

Поттикнато од функционалистичката теорија за социјална стратификација, се јавило сфаќањето за новата работничка класа (Кларенс Шраг, Ото Ларсен, Сејмоут Липсет, Рајнхард Бендикс и др.)

Благодарение на општествените промени во економијата, во политиката и во социјалата, кои се условени од системот на социјалното обезбедување, од порастот на животниот стандард, од зголеменото образовно ниво на работниците и од подобрените животни услови, во науката преовладува мислењето за постепениот

на нова работничка класа. Се сметало дека таа класа не е пауперизирана и обесправена како работничката класа во раниот период од развојот на капитализмот. Новата работничка класа е производ на современата индустрија и својот животен стандард ѝ го должи на високата продуктивност на работата.

С. Малет (S. Mallet) смета дека околу новата работничка класа се случуваат промени на три нивоа: стручност, распределба и сигурност на вработувањето.⁹

Неспорно е дека работничката класа во современото капиталистичко општество претрпела значителни промени, но промените не се условени од наведените фактори што ги истакнуваат приврзаниците на оваа теорија. Додека постојат капиталистички општествени односи засновани врз системот на класна експлоатација, ќе постои и работничка класа како антипод на буржоазијата. Промените што се присутни кај работничката класа во периодот на развиениот капитализам, не се плод само на производственот напредок туку се резултат и од борбата на работничката класа за подобрување на својата положба. Сите внатрешни промени што се наведуваат од страна на приврзаниците на оваа теорија, во основа, не се изменети. Работничката класа и понатаму е експлоатирана, изделена е од средствата за производство и е отуѓена од резултатите на својот труд. Експлоатацијата на туѓиот труд го „отуѓува човекот во производството, доведува до економско отуѓување, а ова отуѓување е основа на сите отуѓувања на човекот, особено на политичкото и на идеолошкото“.¹⁰ Или, како што вели Ботомор (Bottomor), во индустрискиот систем на работа, работниците не се потврдуваат, туку се негираат во процесот на работата.

Со право може да констатираме дека теоријата за „нова“ работничка класа, и покрај тоа што е мошне застапена, нема значајна научна вредност и не зборува многу за причините за сиромаштијата. Во периодот кога се појави теоријата за „новата“ работничка класа, работничката класа се наоѓаше во тешка состојба. Притоа, бројот на осиромашените работници постојано се зголемуваше. Имено, оваа теорија еднострано и неточно извлекува заклучоци за постоењето на „новата“ работничка класа штитејќи ги интересите на постојната власт.

---

⁹ Cvetičević, Veljko, *Klase i klasna struktura savremenog društva*, Škoska knjiga, Zagreb 1974, 104.

¹⁰ Marković Z. Danilo, „Marksizam i humanizacija rada“, *Socijalističko samoupravljanje i humanizacija rada*, Savremena administracija, Beograd 1980, 11.

5. Теорија за социјална (не)еднаквост

Инспирирани од развојот на граѓанското општество и од неговата стабилизација, во педесеттите години од дваесеттиот век е развиена нова доктрина. Во нејзини рамки се јавува гледиштото за социјалната еднаквост.

Една група приврзаници на оваа теорија сметаат дека индустријализацијата на општеството ја трансформира дотогашната социјална нееднаквост во еднаквост на луѓето, независно од обликот на производствените односи, од идеологијата и од политиката. Ова особено доаѓа до израз во материјалната распределба, каде што се намалуваат разликите помеѓу богатите и сиромашните, во распределбата на доходот која се стреми кон сè поголема егалитарност. Особено се истакнува еднаквоста во правата на сите категории работници.

Друга група мислителци не го оспорува постоењето на нееднаквоста. Притоа, тие сметаат дека таа нееднаквост е условена од индивидуални и од субјективни фактори. Имено, не се истакнува работливоста, умешноста, штедливоста и работливиот дух, како порано, туку се потенцираат разликите во знаењето и во стручноста. Општествената положба, според овие мислителци, се определува според нивното знаење и според стручноста.

Одделни мислителци ја определуваат нееднаквоста во граѓанското општество како универзална појава, како трајна вредност на капиталистичкиот систем која никогаш не може да се елиминира, туку може само да се ублажи.

Приврзаниците на теоријата за социјалната (не)еднаквост во современото капиталистичко општество забораваат дека општествените и социјалните нееднаквости се неразделна компонента на класното општество воопшто. Според тоа, и капиталистичкото општество, без оглед на кое ниво од развојот се наоѓа, го карактеризира социјална нееднаквост. Всушност, класното општество постои таму каде што има системска и структурална општествена нееднаквост. Општествената и социјалната нееднаквост во капиталистичкото општество се една од основните негови карактеристики. Таа нееднаквост се манифестира со материјалната продукција и во материјалната репродукција на општеството, со политичката доминација, односно со учество во власта и во управувањето, со општествената поделба на трудот и со монополот над интелектуалната работа и во сферата на општествената

распределба на сите цивилизирани добра, во сите подрачја на животот и на работата.

6. Теорија за стекнати карактеристики – „култура на сиромаштијата“

Во науката преовладува мислењето дека начинот на живеење на сиромашните е сличен во различните општества, а во многу нешта е различен од начинот на кој живеат останатите жители кои не се сиромашни. Теоријата за културата на сиромаштијата беше доминантна во шеесеттите години. Идејата за културата на сиромаштијата најсилно е изразена во делата на американскиот антрополог Оскар Луис (Oscar Lewis, *The Culture of Poverty*) и на Мајкл Харингтон (*The Ather America*).

Тие ја опишуваат сиромаштијата како еден културен процес и како процес на создавање алтернативни вредносни ориентации во постојните општествени услови. Имено, тие сметаат дека културата на сиромашните има позитивна адаптивна функција. Тоа значи дека содржи механизми за приспособување без кои сиромашните тешко би опстанале. Оскар Луис ги објаснува културните обрасци на сиромашните како наследна особина која се пренесува генерациски, преку семејниот начин на живеење и преку социјализацијата, обновувајќи ја, на тој начин, сиромаштијата постојано. Прифатениот начин на живеење и формираната култура претставуваат пречка за подобрување на состојбата на сиромашните.

Оскар Луис, врз основа на своите многубројни истражувања, доаѓа до сознанието дека културата на сиромашните е базирана врз многу меѓусебно поврзани обрасци (општествени, економски, семејни и психолошки). Во текстот што следува ќе истакнеме некои од нив.

На сиромашните им недостасува учество и интеграција во најзначајните институции во општеството. Како последица на таквата општествена изолација, се јавува недостиг од економските ресурси.

На ниво на заедницата, сиромашните ги препознаваме по лошите услови за живеење (супстандардно живеење), по пренаселеноста, по барањето решение за појавените проблеми на локално ниво. Сиромашните од урбаните населби, како што истакнува Луис, не членуваат во синдикатите или во други здруженија,

не членуваат во политички партии, многу малку ги користат банките, болниците, музеите, стоковните куќи и сл.

На ниво на семејството, Луис зборува за отсуството на детството, како важен период во развојот на човекот, честото напуштање на семејството од страна на таткото,¹¹ раните сексуални односи, тенденцијата на мајката да биде стожер на семејството, авторитарноста, ривалството и конфликтноста се главните карактеристики на семејните односи.

Главните карактеристики на сиромашниот човек, според Луис, се: преголемото чувство на маргиналност, беспомошност, безперспективноста, зависноста, инфериорноста, силната ориентација кон сегашноста со сразмерно мала можност да не се одолее на задоволствата, на чувството на резигнација и на фатализмот, како и големата застапеност на сите видови паталогски појави.

Истражувањата потврдуваат дека стандардизираниот начин на однесување на сиромашните не е реакција на постојната ситуација, туку добива сила на култура. Како таква, културата на сиромашните има тенденција да ја обновува сиромаштијата. Кога еднаш ќе се зацврсти, вели Луис, „културата на сиромашните има тенденција трајно да се обновува, од поколение на поколение. Во периодот кога градските деца ќе наплат шест или седум години, тие веќе се задоени со темелните вредности и погледи на светот од својата супкултура и не се психички подготвени да ги искористат изменетите услови или сè поголемите можности што би им се овозможиле во животот“.¹²

Приврзаниците на теоријата за културата на сиромаштијата, причините за сиромаштијата ги бараат во стекнатите индивидуални и групни карактеристики. Како поважни причини за сиромаштија, приврзаниците на оваа теорија ги izdelуваат несоодветната социјализација, лошата родителска грижа, ограниченоста во одделните урбани средини и нееднаквите можности во образовните системи. Понекогаш, во рамките на овие сфаќања, се нагласува улогата на училиштето како главен канал на социјална промоција. Се смета дека училиштето, односно неговите стандарди,

---

¹¹ Приврзаниците на теоријата „присилна ситуација“, особено внимание му посветуваат на овој проблем (види: Haralambos Michael, Heald Robin, *Uvod u sociologiju*, Globus, Zagreb 1989, 158).

¹² Nenadić, Mile, *cit. delo*, 378.

се приспособени на децата од средните слоеви и, како такви не успеваат да ги мотивираат децата од „суппролетерските семејства“.

М. Харингтон, зборувајќи за сиромаштијата во Америка, го истакнува проблемот на училиштето, односно различноста на вредностите кои се очекуваат во училиштето и во животот на сиромашните. „Сè што ги опкружува сиромашните, нивниот живот, нивните доблести, не ги подготвува да ја користат новата шанса. Родителите одвај чекаат децата да станат работоспособни, учениците се чувствуваат затворени и го чекаат моментот кога нивното школување ќе ги задоволи законските норми“.¹³

Треба да истакнеме дека теоријата за културата на сиромаштијата наидува на постојани критики. Постојано се јавуваат прашањата дали воопшто постои култура на сиромаштијата, како и дали таа продонесува да се изгради критичен суд кон теоријата за култура на сиромаштијата.

Критичарите на оваа теорија се задржуваат на самиот поим „култура“. Употребата на поимот *култура* имплицира на однесувањето стекнато во семејството, базирано врз вредности кои еднаш се усвоени и се отпорни кон нови промени.

Често се оспорувани аргументите дека сиромашните живеат во сопствен свет и дека нивната култура е самостојна и издвоена од нормите и од вредностите на матичната култура во општеството. Приврзаниците на теоријата за културата на сиромашните го објаснуваат однесувањето на сиромашните како реакција на усвоените културни обрасци, тие не го сфаќаат однесувањето на сиромашните како реакција на „присилна состојба“. Со други зборови, сиромашните се принудени да се однесуваат онака како што се однесуваат, а не дека на таквото однесување ги насочува културата на сиромашните. Приврзаниците на теоријата за ситуационската присилба упатуваат кон заклучокот дека, кога ќе се елиминира присилбата врз сиромашните, без никакви пречки, сиромашните ги прифаќаат матичните обрасци на однесување и ја користат постоечката можност.

(Рецензент: *проф. 9-р Марија Донеvsка*)

---

¹³ Харингтон Мајкл, *Друга Америка*, Просвета, Београд 1965, 48.

ЛИТЕРАТУРА

- Cvetičević, Veljko. *Klase i klasna struktura savremenog društva*. Zagreb: Školska knjiga, 1974.
- Haralambos, Michael, eald Robin. *Uvod u sociologiju*. , Zagreb: Globus, 1989.
- Харингтон Мајкл. *Дружа Америка*. Београд: Просвета, 1965.
- Marković, Z., Danilo. „Marksizam i humanizacija rada“, Beograd: *Socijalističko samoupravljanje i humanizacija rada*, Savremena administracija 1980.
- Michael, Haralambos, Mertin, Holborn. *Sociologija*. Zagreb: Golden marketing, 2002.
- Mitrović, Aleksandar. *Na dnu, romi na granicama siromaštva*. Beograd: DP Naučna knjiga, 1990.
- Mira, Z. Lakičević. *Socijalna ugroženost*, Beograd: SP, 1987.
- Radovanović, Miroslav. *Sociologija bede i pauperizacije*, Gornji Milanovac: Dečje novine, 1983.

Vesna DIMITRIEVSKA

THEORIES FOR POVERTY

Summary

Very extreme, but still acceptable opinion for the adherents of “the theory that contests the existence of poverty” that poverty will disappear in the developed capitalistic countries;

One of the fundamental principals, that the support for poor people is based on, according to the adherents of “Durkheim`s theory for solidarity” is solidarity;

When spoken about “welfare state”, adherents of the theory usually refer to “the state” of the modern developed capitalism, which runs an active economic and social politics;

Motivated by the functionalistic`s theory for stratification, a belief shows up for the “new” working class, which is, according to the adherents of the theory, product of the modern industry;

A new theory for “social (un)equality”, inspired by the development of the civil society and its stabilization, has showed up;

There is an increased presence of the belief of the adherents of the theory for “gained characteristics – culture of poverty” that the life style of the poor people is similar in different societies, but it differs in many things from the way the other citizens live, the ones that are not poor.

Keywords: POVERTY, WEALTH, SOLIDARITY, WELFARE, NEW WORKING CLASS, (UN)EQUALITY, CULTURE OF POVERTY